

Торчинович Соломія

(науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій Галько Л.Р.)

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах стрімких технологічних змін та високої конкуренції головними чинниками, які сприяють економічному зростанню підприємства та посиленню його позицій на ринку, виступають інтелектуалізація виробництва та формування потужного інноваційного потенціалу. Ефективне управління інтелектуальними ресурсами призводить до їх перетворення в інтелектуальний капітал, що в подальшому дозволяє активізувати процеси виробництва та удосконалити систему використання знань, які виступають каталізатором інноваційної діяльності підприємства.

У сучасній економічній літературі можна виокремити такі підходи до аналізу сутності інтелектуального капіталу [1, с. 78-79]:

– Ресурсний підхід – інтелектуальний капітал розглядається як сукупність інтелектуальних та науково-технічних ресурсів підприємства, використання яких сприяє генеруванню нових ідей, впровадженню інновацій та раціональному використанню наявних ресурсів підприємства. Згідно даного підходу формування та збільшення інтелектуального капіталу підприємства відбувається з рахунок взаємодії трьох його складових: людського, організаційного та споживчого капіталів.

До людського капіталу відносяться знання, навички, кваліфікація, досвід, творчі здібності працівників тощо. Людський капітал є невід’ємним від самого носія – людини, яка наділена інтелектом та володіє комплексом знань, вмінь та навиків роботи, а її участь у виробничому процесі є осмисленою та чітко спрямованою на досягнення поставлених цілей. Організаційний капітал визначає можливості підприємства відповісти на вимоги ринку та має відношення до організації роботи підприємства в цілому: патенти, ліцензії, винаходи, товарні знаки, організаційна структура, корпоративна культура, технології, системи управління, комп’ютерні програми, ноу-хау, бази даних, інноваційні інформаційні технології тощо. Організаційний капітал більшою мірою є власністю компанії, а тому може бути відносно самостійним об’єктом купівлі–продажу. Споживчий капітал базується на тривалих, довірчих відносинах з економічними контрагентами, наявності постійних покупців, торговельній марці (бренду), іміджу, діловій репутації.

– Вартісний підхід визначає економічну природу інтелектуального капіталу аналогічно традиційним видам капіталу, саме тому він розглядається як вартість знань, що може створювати нову вартість. Прихильники даного підходу

тракують інтелектуальний капітал як накопичену у процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу.

– Балансовий підхід розглядає інтелектуальний капітал як різниця між ринковою вартістю компанії та балансовою вартістю її активів.

Таким чином, за своєю природою інтелектуальний капітал є капіталізованим знанням, яке володіє особливою властивістю – здатністю до самозростання у процесі використання. В процесі творчої діяльності працівників інтелектуальний капітал перетворюється у реальний актив підприємства, сприяючи формуванню та ефективному використанню матеріального та фінансового капіталів. Адже саме інтелектуальні здібності людини дозволяють збирати, накопичувати та переробляти інформацію, яка є головним чинником розвитку підприємства в умовах конкурентного ринку.

Нагромадження знань у сучасному виробництві вже не відноситься до витрат, а є невід'ємною його складовою. Таким чином, отримання знань стає новою формою виробничого процесу. Однак, стійка конкурентна перевага може бути наслідком не будь-якого знання. Знання призводить до переваги в тому випадку, якщо, по-перше, воно дійсно корисне, по-друге, якщо воно унікальне і доступне тільки для конкретного підприємства, по-третє, якщо знання не застаріло і не втратило свою унікальність [3, с. 342].

У розвинутих економіках вартість промислових активів компаній і організацій безпосередньо пов'язана з їх здатністю генерувати нові знання з інтелектуальним капіталом. На думку аналітиків Всесвітнього банку, виробнича складова ВВП розвинутих країн – лише 18–20%, решта 80% безпосередньо залежить від якості людських ресурсів (робочої сили). Американські менеджери при виборі довгострокових партнерів виходять із того, що інтелектуальний капітал фірми повинен складати не менше 40% у загальній структурі капіталу, тільки тоді бізнес вважається перспективним [3, с. 342].

Головною перевагою інтелектуального капіталу є те, що він прискорює приріст прибутку внаслідок формування і реалізації підприємством знань, вмінь, технологій, що сприяють його високоефективній господарській діяльності, зміцненню конкурентних переваг, підвищенню ефективності використання ресурсів, зростанню продуктивності праці, а також збільшенню ринкової вартості підприємства [4, с. 96].

Отже, знання і творчий потенціал працівників стають головними факторами ефективності роботи підприємства в сучасних умовах, інноваційна активність яких формує потенціал розвитку та закладає основи конкурентоспроможності підприємницької діяльності. Саме інтелектуальний капітал задає темп і характер відновлення технологій виробництва і

забезпечення якості продукції, визначаючи рівень відповідності підприємства новим умовам ведення бізнесу та запитам ринку.

Використані джерела

1. Набатова О.О. Соціально-економічна природа інтелектуального капіталу і проблеми його інституціоналізації / О.О. Набатова // Вісник Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого». – 2014. – № 3 (18). – С. 76-87.
2. Рибіна Л.О. Інтелектуальний капітал як чинник розвитку економічних процесів / Л.О. Рибіна // Економіка та суспільство. – 2016. – Вип. 2. – С. 341-345.
3. Левченко Ю.Г. Інтелектуальний капітал та його роль у господарській діяльності підприємства / Левченко Ю.Г. // Інтелект ХХІ. – 2014. – № 1. – С. 92-97.

Шапіренко Анастасія

(науковий керівник: к.е.н., ст. викладач кафедри економіки підприємств і корпорацій Муха Р.А.)

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕНДЕНЦІЇ, МОЖЛИВОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ

В Україні, станом на початок 2018 р., функціонувало понад 300 тис. підприємств, власники яких розуміють, що для того, щоб і надалі функціонувати, їм необхідно йти в ногу з часом, розвиватися і вдосконалюватися. Сучасний підприємець зіштовхується з великою кількістю перепон, які заважають його діяльності і можуть привести до краху.

На сьогодні в Україні яскраво виражений процес лібералізації, оскільки ми прагнемо стати частиною ЄС. Ця ситуація одночасно позитивно і негативно відбивається на розвитку вітчизняних підприємств. Одні підприємці адаптуються до умов зовнішнього ринку, підвищують свої стандарти до світових, прагнуть до вдосконалення та розвитку. Але зустрічаються і ті, хто не змогли вчасно трансформувати своє підприємство під сучасні умови, що призвело їх до краху.

Також, з кожним днем зростає рівень конкуренції як зі сторони вітчизняних підприємств, так і зарубіжних фірм. Адже всі вони розвиваються, знаходять нові технології, впроваджують у своїй діяльності найновіші здобутки науки і техніки та не зупиняються на досягнутому. Саме це дозволяє їм залишатися на вже «захопленій» частині ринку та з часом, навіть, виходити за її межі. Більшість вітчизняних підприємств, які були створені ще за радянських часів, змогли модернізувати своє виробництво. Але залишаються і ті, що ще не на належному рівні пройшли процес трансформації.

Найбільше проблем з трансформацією підприємств спостерігається у системі управління, що дуже впливає як на їх розвиток, так і на функціонування, загалом. Це викликано тим, що на підприємствах не достатня кількість висококваліфікованих працівників, здатних швидко вирішити